

Prvé pracovné stretnutie k realizácii meraní v aktivite 4.1
Indikátory kvality vzdelávania v hodnotení škôl, ktorá je
súčasťou národného projektu

**Hodnotenie kvality vzdelávania na ZŠ a
SŠ v SR v kontexte prebiehajúcej obsahovej reformy
vzdelávania**

Bulletin

Liptovský Mikuláš 17. 11. 2010

Nie je kvalita ako kvalita

Ak máme upratanú dielňu a vstupnú kontrolu akosti materiálov, potom je vysoký predpoklad zrodu kvalitného výrobku z rúk zručného a skúseného remeselníka. Ale aj na prvý pohľad v chaotickom ateliéry sa počas nepravidelnej pracovnej doby rodieva umelecké dielo, niekedy odkaz pre celé nasledujúce pokolenia. Dve diametrálne rôzne výrobné. Ak by sme si takto stanovili dva mantinely, kde sa nachádza kvalita výchovy a vzdelávania?

Napriek poetike podobenstva, pekáreň a škola nielenže majú rôzny význam pre kvalitu života, ale sa aj odlišne merajú. Akosť múky, soli, vody ak aj nie je stála, rozhodne sa dá zmerať, rovnako precíznosť technológie, a tým kvalita upečeného rožku. Dynamické, stále sa meniace podmienky vzdelávania, často neznáme faktory, nepredpokladateľné, ale prevratné udalosti v živote jednotlivca – učiteľa, či žiaka, to všetko sú mäkké dáta a veľmi ťažko sa hľadá metodológia objektívneho merania.

Systém ISO je nesporne užitočný inštitút kvality. Predpokladáme však, že ak do školy dobre zavedieme manažment kvality na spôsob ISO či TQM, nezaručí sa a nezmeria sa kvalita jej „produkcie“. Prehľadnosť a evidencia školských procesov však určite kvalite školy neublíži, skôr naopak.

Téma bola v doterajšom výskume ohmataná azda už zo všetkých strán. Chápeme práva a požiadavky rodičov, zodpovednosť systému vzdelávania k zamestnanosti, registrujeme postavenie našej krajiny v medzinárodných meraniach vedomostí a predpokladov pre život či ďalšie štúdium..., len niekedy sa zdá, že tendencia všetko ponížiť/povýšiť na dodávateľsko-odberateľskú úroveň silnie. Naopak, propagácia od záujmu o jednotlivca, jeho osobný zdvih ku sebayjadreniu po zodpovednosť vedenia štátu za vývoja schopnú mládež, táto propagácia v spoločnosti rezonuje posledné roky menej.

Nedávno sme výchovnovzdelávali pre všestranne rozvinutú osobnosť, ešte dávnejšie sa pestovala kalokagatia, ale stále máme na mysli **pôsobenie na človeka tak, aby bol šťastný a prospešný súčasne**. Kvalita školy je tým vyššia, čím lepšie to škola zabezpečuje. Hodnotí sa už od nepamäti. Pre školských inšpektorov je to azda hlavná náplň ich práce. Konkrétnu školu výsledky hodnotenia motivujú, usmernia, alebo sú satisfakciou za odvedenú prácu.

Dobré je pre rodiča, keď vie na akú školu v rámci štátu jeho dieťa chodí, ako asi môžu byť splnené jeho ambície. Škola by sa nemala báť informácie o tom, ako v tom - ktorom kritériu obstála v celoštátnom štandardnom meraní, no a samozrejme vedenie štátu zaujíma, aké má zloženie škôl, aký má k dispozícii aparát intelektuálneho rastu spoločnosti. Nemajme však veľké oči a nechcime hneď čiernobiele rebríčky, číslo, ktoré školu umiesti.

Začíname meraním toho, čo merateľné je: nárast vedomostí za dané obdobie vstupno-výstupnou metódou. V súčinnosti inštitúcií na to určených budeme hľadať spôsoby, ako v poznaní a meraní kvality školy pokročiť. Pripravme sa na to, že podľa štatistických pravidiel platí: aký charakter dát – taký druh analýzy, ako jednoznačná jej interpretácia – tak silné rozhodnutie.

Zuzana Juščáková
NÚCEM

Pridaná hodnota školy

Problematika pridanej hodnoty školy je relatívne nová a v našom vzdelávacom systéme zatiaľ nemáme vyvinutý postup jej sledovania. Zmienky o nej sa objavujú až v ostatných rokoch, kedy sa v rámci decentralizácie školstva prešlo od sledovania vstupov k monitorovaniu výstupov. Po každom testovaní vedomostí a zručností žiakov sa začali ozývať hlasy po zverejňovaní výsledkov škôl a objavili sa snahy na základe dosiahnutých výsledkov porovnávať školy a vytvárať „rebríčky“. Dosiahnuté výsledky však odrážajú len stav v deň testovania. Súbežne s takýmito „rebríčkami“ by bolo potrebné zverejniť aj porovnanie vstupno-výstupné – o tom, akých žiakov škola dostala a s nimi ďalej pracovala, a aký pokrok žiaci aj zásluhou školy dosiahli. Žiaci s rovnakým vstupným potenciálom môžu v jednej škole získať oveľa viac ako v inej. Škola, do ktorej nastúpili žiaci so slabším vzdelanostným potenciálom, im môže v procese edukácie odovzdať viac, ako iná škola odovzdá žiakom s vyšším vzdelanostným potenciálom. Ale žiaci s nižším vzdelanostným potenciálom aj tak nedosiahnu také výborné vzdelávacie výsledky, ako žiaci inej školy s vyšším vzdelanostným potenciálom. Je spravodlivé na základe jedného merania zhodnotiť, že škola, ktorej žiaci dosiahli lepšie výsledky, je kvalitnejšia, keď škola, ktorej žiaci dosiahli v tomto meraní horšie výsledky im v procese vzdelávania odovzdala viac?

Keď chceme hodnotiť školy podľa výsledkov, ktoré dosiahli v dvoch meraniach, treba si uvedomiť, že dobré školy sú tie, ktoré žiakov dokázali na pomyselnom rebríčku posunúť hore. A pritom to nemusia byť školy, ktoré v danom meraní boli najúspešnejšie. Školy s výbornými žiakmi dosahujú výborné výsledky, ale žiaci často nezaznamenajú výrazný posun.

Pridanou hodnotou sledujeme posun vo vzdelávacích výsledkoch žiakov a škôl, rozdiely medzi žiakmi a školami, najlepšie a najhoršie výsledky. Opatrne interpretujeme posun vo výsledkoch tých (žiakov, škôl), ktorí boli v prvom meraní najlepší a najhorší. Najlepší majú menšiu možnosť posunu než priemerní a najhorší sa, naopak, nemajú kam prepadnúť.

Moderná pedagogika interpretuje dosiahnuté vzdelávacie výsledky v testovaní vo vzťahu k faktorom, ktoré vzdelávanie ovplyvňujú. Testovaním teda nemeríme „čistý“ vplyv pedagogického pôsobenia na vzdelávacie výsledky žiakov. Pri interpretácii výsledkov sa berú do úvahy aj kontextuálne informácie, ku ktorým patria informácie o sociálno-ekonomickom zázemí žiaka a informácie o škole.

Do sociálno-ekonomického zázemia žiaka patrí úroveň vzdelania rodičov, zamestnanie rodičov, úplnosť rodiny, kultúrne vlastníctvo domácnosti, či materiálne vybavenie domácnosti.

Na vzdelávacie výsledky žiakov má ďalej vplyv veľkosť školy, jej sídlo, vybavenosť školy výpočtovou technikou a didaktickými prostriedkami, učitelia, ktorí vyučujú žiakov testované predmety, dĺžka ich pedagogickej praxe, kvalifikovanosť, pohlavie učiteľov a ich ďalšie vzdelávanie.

Na školskej úspešnosti a výkone žiakov sa podieľa do značnej miery aj motivácia, ktorá je rovnocenným faktorom ako rozumové schopnosti a kognitívne danosti žiaka.

Naším zámerom zo vstupno-výstupných meraní je vytvorenie kontextuálnej pridanej hodnoty, v ktorej okrem vzdelávacích výsledkov žiakov bude zahrnutý aj vplyv ich domáceho zázemia, školy, motivácie a ďalších faktorov, ktoré sa spoločne

pokúsime identifikovať. Takto zistené výsledky pridanej hodnoty podajú presnejšie informácie o efektívnosti práce školy a teda môžu pomôcť škole objektívne hodnotiť svoju prácu a zlepšovať ju.

Viera Ringlerová
NÚCEM

Milí spolupracovníci,

v projekte, v ktorom budete s nami spolupracovať chceme zistiť indikátory kvality vzdelávania a faktory, ktoré ovplyvňujú školský výkon žiaka. Je veľa teórií a názorov, z ktorých berieme inšpiráciu, ale stále nám chýba reálny výstup z našich škôl.

Pre reálne zmapovanie potrebujeme reálny výskum. Zostavili sme preto širokú batériu testov a dotazníkov. Predpokladáme, že nimi nameriame s vašou pomocou validné dáta. Je nám jasné, že podobným spôsobom nemôžeme testovať celú populáciu žiakov prvých ročníkov a že treba vyvinúť kvalitnú a ucelenú metodiku. Na to, aby sme takúto metodiku vyvinuli potrebuje širšiu základňu dát a kvalitných spolupracovníkov, ktorí nám ju pomôžu získať.

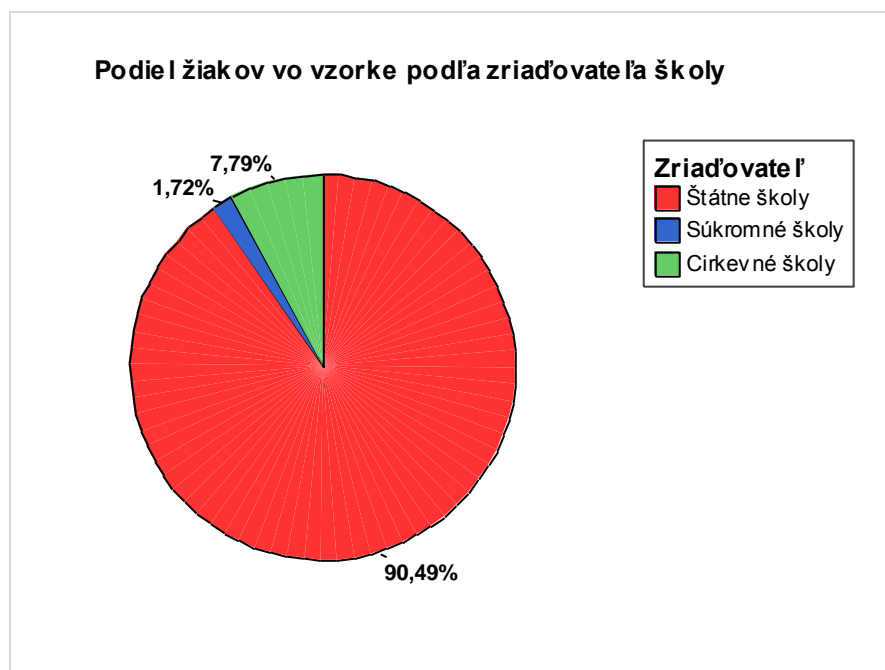
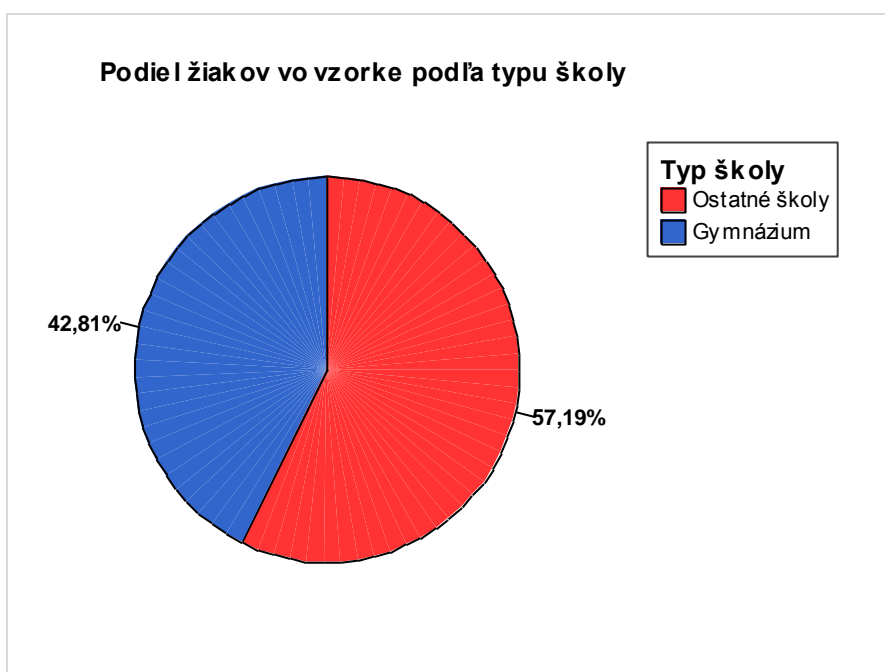
Pre dosiahnutie cieľov projektu je nevyhnutné, aby sme všetci dodržiavali jednotné pravidlá a inštrukcie. Týka sa to najmä administrácie testov a dotazníkov, aby sme z nich získali komplexné a pravdivé dáta pre štatistické spracovanie a ďalšie analýzy. Na oboznámenie sa s pravidlami nám poslúži prvé pracovné stretnutie, kde budeme mať okrem iného aj možnosť výmeny názorov na aktuálne otázky vyplývajúce z cieľov našej projektovej aktivity.

Michal Hacač
NÚCEM

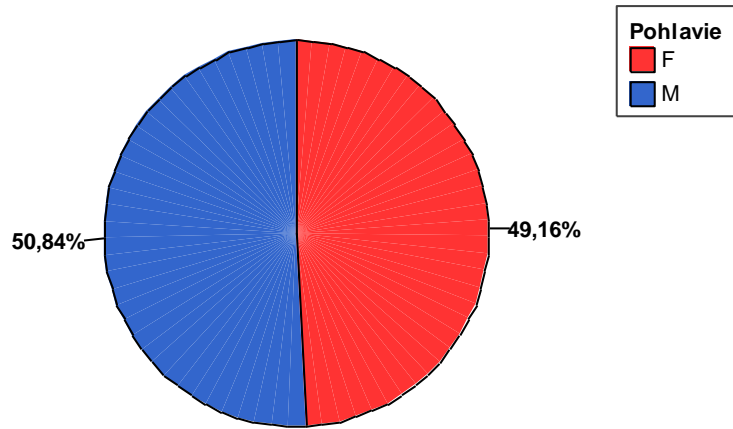
Podiel žiakov vo vzorke a reprezentatívnosť vzorky spolupracujúcich škôl

Tomáš Mamrilla

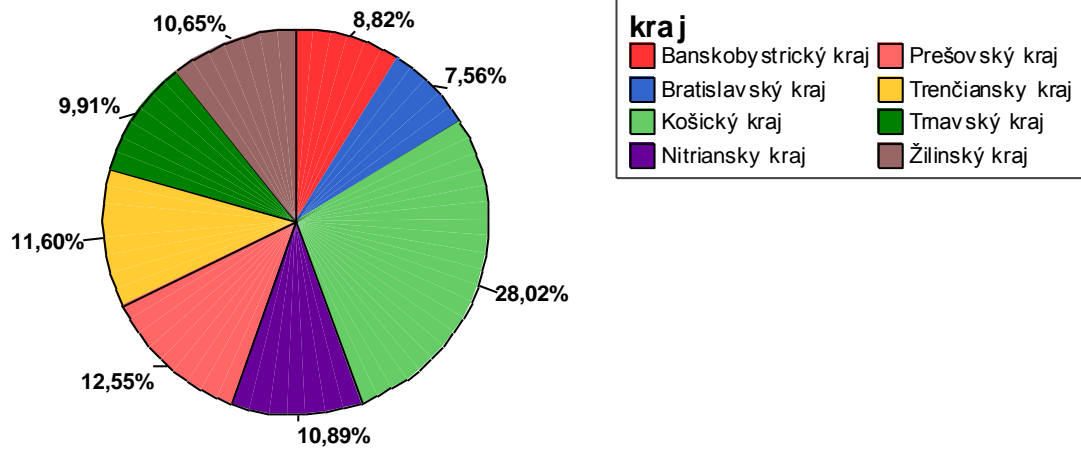
1. Podiel žiakov vo vzorke

Podiel žiakov vo vzorke podľa pohlavia

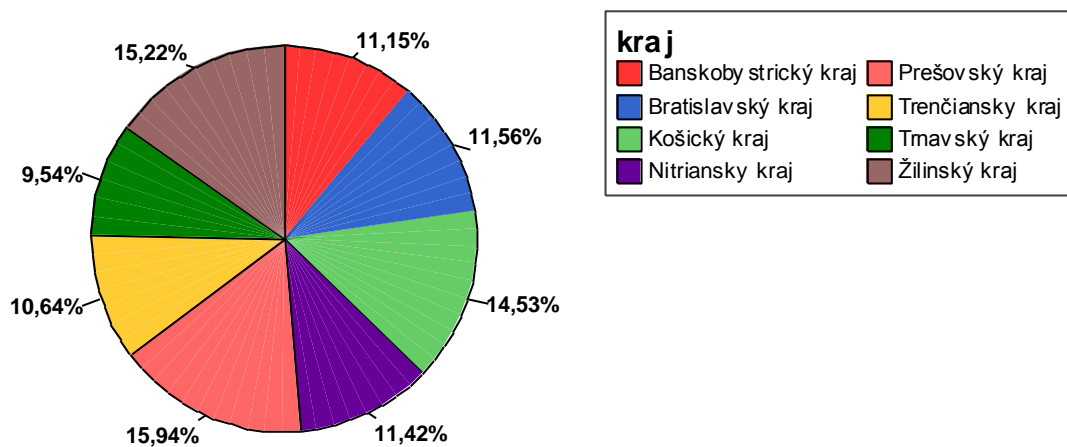

Podiel žiakov vo vzorke podľa krajov

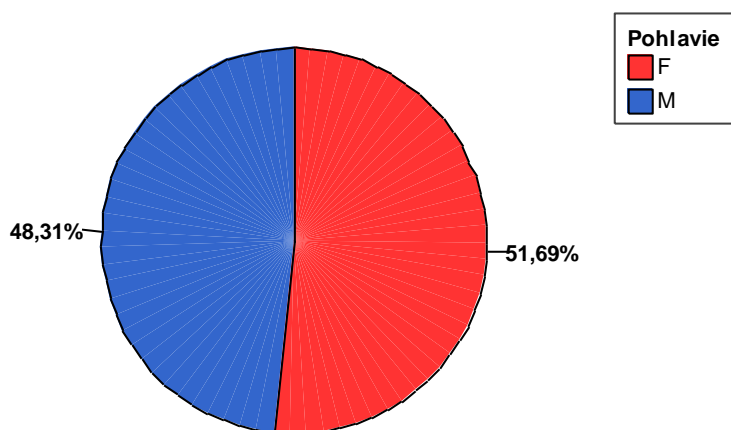

1. Podiel žiakov v populácii

Podiel žiakov v populácii podľa krajov

Podiel žiakov v populácii podľa pohlavia

2. Reprezentatívnosť podľa úspešnosti žiakov v MS z predmetu Slovenský jazyk a literatúra

Reprezentatívnosť výberu škôl sme overili aj porovnaním distribúcií úspešnosti žiakov v EČ MS z predmetu Slovenský jazyk a literatúra (porovnali sme distribúciu úspešnosti vo vzorke a celej populácii). Využitím k-s testu sme nezamietli nulovú hypotézu, že obe distribúcie pochádzajú z normálneho rozdelenia, následne sme overili signifikanciu rozdielov priemerov využitím t-testu. Rozdiely priemerov nie sú štatisticky signifikantné. Výstupy SPSS:

K-S Test - úspešnosť žiakov v SJL10 - celá populácia

		Úspešnosť
N		58926
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	60,610
	Std. Deviation	12,5402
Most Extreme Differences	Absolute	,036
	Positive	,028
	Negative	-,036
Kolmogorov-Smirnov Z		8,833
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

K-S test - úspešnosť žiakov v SJL10 - vzorka

		Úspešnosť
N		3026
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	63,248
	Std. Deviation	12,6997
Most Extreme Differences	Absolute	,051
	Positive	,026
	Negative	-,051
Kolmogorov-Smirnov Z		2,820
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Úspešnosť	3026	63,248	12,6997	,2309

One-Sample Test

	Test Value = 60.610				95% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
Úspešnosť	11,425	3025	,000	2,6377	2,185	3,090